
מעין השמה

מלוקט ומעובד מספרי ותורת רבותינו הגאונים הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

על פרשיות בשלח – יתרו

[מתוך הספר 'מעין השלוח' מתורת רבותינו הקדושים זי"ע

שיופיע אי"ה בקרוב]

יוצא לאור

לרגל השמחה במעונו של

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בנישואי בתו הכלה תחי'

עב"ג החתן היקר והמופלג בן של קדושים

הרב **אברהם יוסף ראזענבוים שליט"א**

בן הרה"ג רבי **חיים מרדכי ראזענבוים שליט"א** ר"כ בירושלים עיה"ק ת"ו

ונכד **כ"ק מרן אדמו"ר מלינסק שליט"א**

ביום י"א בשבט תשפ"ו

פה עיר התורה והחסידות

בני ברק יע"א

במקום הקדמה

לרגל השמחה השרויה במעונו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בנישואי בתו הכלה תחי', הננו רואים כדבר בעתו להוציא לאור חוברת זו 'מעין השמחה' מסודר על פרשיות השמחה בשלח-יתרו, מתוך הספר 'מעין השלוח' מתורת כ"ק מרנן רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא-ראדזין, שעומד להופיע ולצאת לאור אי"ה בקרוב, לשמחת לב המעיינים בתורת רבותינו זי"ע ועכ"י.

בידוע שעינו וליבו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נתונים כל הימים להפיץ ממעיינות תורת איזביצא ראדזין חוצה, ולכן ראינו כדבר נכון לנצל עידן חדותא דמלכא זו ולהוציא לאור עמודים אלה מתוך תורת 'איזביצא-ראדזין' העמוקה, כשהיא מוסברת ביד אמן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, לקיים מה שנאמר 'ביום חתונתו - זה מתן תורה'. והרי שמחת חתן וכלה נלמדת אף היא בפרטים רבים מן 'חמשה קולות' שהיו במתן תורתנו הקדושה, הלכך ראינו כדבר בעיתו מה טוב להדפיס ולהוציא לאור חוברת זו להאיר עיני המעיינים בס"ד, ואין זו אלא כטיפה מן הים של החומר הרב הכלול בספר שיצא לאור בהדרו בס"ד בקרב הימים.

מי ייתן ותהא השמחה שרויה תדיר באוהלו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וממנה יושפע שמחה ונחת על ראשי כל אנשי שלומנו היקרים יצ"ו המתחממים לאור תורת רבותינו הקדושים זי"ע, כי עמה מקור חיים באורה נראה אור בס"ד.

ויזכה כ"ק מרן שליט"א לרוות רוב נחת דקדושה מכל צאצאיו ויו"ח שליט"א, ולהוציא לפועל את התוכניות הגדולות שבאמתחת קדשו, כדי להגדיל תורה ולהאדירה, בבריות גופא ונהורא מעליא, ומתוך נחת והרחבה בס"ד, אמן כן יהי רצון.

החותמים בברכה

מערכת "תפארת ראדזין"

להוצאת והפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ספרי מרנן כ"ק רבותינו הקדושים זי"ע המובאים בלקט שלפנינו

'מי השלוח' - הרה"ק רבנו מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע

'בית יעקב' - מאת בנו הרה"ק רבנו יעקב מאיזביצא זי"ע

'סוד ישרים' ו'אורחות חיים' - מאת בנו הגה"ק רבנו גרשון חנוך העניך מראדזין זי"ע

'תפארת יוסף' - מאת בנו הרה"ק רבי מרדכי יוסף אלעזר מראדזין זי"ע

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר רבנו אברהם ישכר זי"ע (אבי מרן שליט"א), חתן מרן התפא"י

פרשת בשלח.....2

פרשת יתרו.....15

דברי תורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ליום ט"ז בשבט.....28

לקט אמרים

מתורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

פרשת בשלח

וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעְהָ אֶת-הָעָם, וְלֹא-נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי קָרוֹב הוּא

"כִּי קָרוֹב הוּא". קרובה שבועה שנשבע אברהם לאבימלך [מלך פלישתים] "אִם תִּשְׁקַר לִי, וּלְנִינִי, וּלְנַכְדֵי"¹, ועדיין לא בא נכדו!

(מדרש תנחומא; מכילתא)

רבנו בעל "אורחות חיים" זצ"ל, מבאר את העניין כך:

כל אומה ולשון שבעולם אוצרת בקרבה מידה מסוימת, המהווה שורש יניקת כוחה מלמעלה. מכוחן של המידות הללו שהן מתייחדות בהן, מצדיקות האומות השונות את קיומן הרוחני בעולם. רק אחרי שישראל קדושים 'מוזקקים' סגולת אומה מסוימת, ומעבירים אותה לנחלת צד הקדושה – מאבדת אומה זו מכוחה המיוחד, והיא נופלת כפרי בשל לידיהם של ישראל, למקום הקדושה הראוי לה מצד הבריאה האלוקית.

והנה, לקראת יציאת מצרים שקועים היו בני ישראל בדיוטא תחתונה של מ"ט שערי טומאה, ורק חסד אלוקים הביא לגאולתם ולפדות נפשם, מבלי כל התחשבות במצבם הירוד. זאת על סמך קבלת התורה שעתידיים היו בני ישראל לקבל במעמד הר סיני, כמאמר הכתוב² "בְּהוֹצִיאָךְ אֶת-הָעָם מִמִּצְרַיִם, תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה!" טהרתן של ישראל מוכרחה הייתה לכן להגיע בשלבים, בטרם יעמדו ישראל על גובה מדרגתם כפי שורשם העליון.

ולזאת בלתי אפשרי היה עבור בני ישראל במצבם דאז לכנוס לתחומי ארץ ישראל, ולהכניע בדרכם עם הפלישתים יושבי הארץ. לפי שישראל טרם הגיעו לדרגת ההודככות הנדרשת, בכדי להכניע את קליפת "פלישתים" ולמגר את כוחה. טרם הושלם בניין כוחו ושיעור קומתו הרוחני של עם ישראל, בכדי שיוכלו לעמוד במשימה כבדה זו, והדבר הצריך פרק זמן נוסף, לשם קבלת התורה והודככות נפשם של ישראל במדבר הגדול והנורא.

¹ בראשית כא, כג.

² שמות ג, יב.

וזוהו שאומר הכתוב:

"ולא-נחם אלהים דרך ארץ פלשתים", מדוע? על כך באה התשובה בלשון הכתוב: "פי קרוב הוא!" היינו: מוקדם מדי הינו השעה עבור זרע אברהם, להכניע את קליפת אבימלך מלך פלשתים, שמוחזק היה בהבטחה מפורשת מפי אברהם אבינו "אם תשקר לי, ולניני ולנכדי!" כוחם של פלשתים עודנו רב, וטרם היה סיפק ביד ישראל לבנות את בסיס כוחם הרוחני, בכדי שיתאים לכיבושה של אומה זו ולהכנעתה תחת יד הקדושה.

(סוד ישרים, ליל שביעי של פסח)

*

ויקח משה את עצמות יוסף עמו, פי השבע השביע את-בני ישראל...
פקד ופקד אלהים אתכם... [יג, יט]

סימן זה היה מסור בידם מימות אברהם ויצחק, ויעקב מסר ליוסף, ואמר להם: כל גואל שיבוא ויאמר לכם "פקד פקדתי" – הוא הגואל של אמת!

(מדרש תנחומא, שמות כד)

מה מיוחד בלשון "פקד פקדתי", שהינו מסמל את הגואל ואת גאולת מצרים??

מקדים רבנו הקדוש בעל "תפארת יוסף":

בעצם, לפי חשבון השנים שהודיע השי"ת לאברהם אבינו ב"ברית בין הבתרים", רחוקים היו בני ישראל מן הגאולה. שהלוא כך נאמר לאברהם אבינו "ידע תדע פי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה.. ואחרי-כן יצאו ברכש גדול"³, ואלו בעת יציאתם ממצרים שלמו רק מאתיים ועשר שנות גלות⁴, כשמחצית מן הזמן עודנה לפניהם. כיצד אפוא זכו ישראל לצאת מארץ מצרים, בטרם הגיע זמנם להיגאל??

התשובה לכך הינה, כדברי רבותינו ז"ל במדרש:

חשבון שנות הגלות, חישובו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מן לידת יצחק ואילך. שכן במשך כל שנות מגורי האבות בארץ כנען נחשבו הם כגרים "בארץ לא להם", לפי שארץ ישראל טרם נמסרה לרשותם כמאמר "והכנעני אז בארץ"⁵! גזירת הגלות

³ בראשית טו, יג-יד.

⁴ לפירוט החשבון השוו רש"י, פרשת בוא, יב-מ.

⁵ בראשית יב, ו.

החלה אי לכן **משעת לידתו של יצחק** שנחשב 'זרעו' של אברהם (= "פי ביצחק יקרא לך זרע"⁶), ומני אז נתקיימה בהם גזירת הגלות של "פיגר יהיה זרעך בארץ לא להם", שהתמשכה לאורך **ארבע מאות שנה** עד למועד צאתם של בני ישראל מארץ מצרים⁷.

והנה 'חשבון' **מכוון זה של שנות הגלות**, נסתר היה משך כל אותן השנים מעיניהם של ישראל. לפי שכך גזרה חוכמתו יתברך, שבני ישראל לא ידעו מזמן הגעת הגאולה ויסבלו צער מהתמשכות הגלות, ורק בסמוך ממש לגאולתם יימסר להם חשבון שנות הגלות, וייוודע להם אז שגאולתם בפתח.

אכן למרות שהדברים נשמרו בסוד, אולם בצמד מילים הללו "פְּקֹד פְּקֹדֹתַי" שנמסר איש מפי איש מידי אבות האומה, הוצפנה 'ברמיזה' בשורת הגאולה, בצירוף חשבון שנות הגלות. חשבון זה לא הובן בשעתו ולא פוענח מעולם בידי איש, עד לבסוף ממש, בשעה שישראל עמדו כבר על סף גאולתם המיועדת.

וזהו דבר הרמז:

"פְּקֹד פְּקֹדֹתַי אֲתֶכֶם"⁸ – לאמור: 'חשבון' סך שנות הגלות (= "פְּקֹדֹתַי" מלשון **מניין**, כמו "אשר 'פְּקֹד' ביד משה") אינו מתחיל מני ירידת יעקב ובניו מצרימה, אלא מעת "פְּקֹד" היינו מזמן 'פקידת' **שרה בלידת יצחק** [= "זה" 'פְּקֹד' אֶת־שָׂרָה"! לפי חשבון מאומת זה, מגיע זמן גאולתם של ישראל ממש בשעה זו, שמשה רבנו עומד ומבשר להם לישראל בלשון "פְּקֹד פְּקֹדֹתַי". הגאולה עמדה כעת על פתחם ממש של בני ישראל!

וזהו שאומר המדרש: "סימן זה היה מסור בידם מימות אברהם ויצחק, ויעקב מסר ליוסף" שאמר להם: כל גואל שיבוא ויפענח להם אל-נכון את סוד הגאולה – עליו יש לסמוך שהינו גואל האמת!

(תפארת יוסף, לשביעי של פסח)

לֹא־יִמִּישׁ עַמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה, לִפְנֵי הָעָם

[יג, כב]

רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" מאיזביצא זי"ע, מבאר את הפסוק שלפנינו בדרך רמז – הנוגע לעניין עבודת השם:

⁶ בראשית כא, יב.

⁷ לחשבון המפורט, השוו רש"י שם.

⁸ שמות ג, טז.

“עמוד העֵנָן” – מסמל את ‘מידת היראה’, כי ענן הינו בבחינת הסתר וערפל כמאמר
 “הִנֵּה אֲנִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הָעֵנָן”⁹ וליבו נמלא בגין כך ביראת השם.

“עמוד האֵשׁ” – מסמל לעומת זאת את ‘מידת הביטחון’, כאשר האור מאיר לפני
 האדם בבהירות, ואז ליבו חף מיראה כלשהי.

חלקי ‘היממה’ אצל האדם, חלוקים אף הם מסביב להגדרה זו: שכן בעוד זמן “יום”
 רומז לשעות אור, שבהן האדם רואה את כל הסובב אותו מבעד למשקפי בהירות
 וביטחון וליבו אמיץ ברגשי תקיפות ואיתנות – זמן “לַיְלָה” לעומתו מסמל שעות של
 חשכה ועלטה המשתלטות לפרקים על נפשו של אדם, ומביאות בכנפיהן תחושות
 של חרדה ויראה בלב.

התורה מלמדת אותנו בזאת איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם בהשלטת תחושותיו
 הפנימיות על נפשו – שינהג בהן באופן ממוצע ומאוזן בבחינת “אַחַז בָּזָה, וְגַם-מִזָּה
 אֶל-תַּנַּח אֶת-יָדָךְ”¹⁰! היינו: בזמנים שהאדם נמלא בהם בתחושות ביטחון ובהירות,
 בל יגבה ליבו בקרבו, אלא יוסיף להחזיק במעוז היראה והענווה. ואלו בעתות מבוכה
 וחרדה המשתלטות עליו, בל ייתן האדם לתחושות אלה להשתלט על נפשו כליל,
 רק יאחו במעוז האמונה והביטחון בהקב”ה שהינו אזור אדם בגבורה וחיל ולא ייתן
 למוט רגלו, ויתחזק באמונת אומן שלבסוף יעזרהו השם יתברך והכול יסתדר אצלו
 על צד היותר טוב.

וזוהו שרומז כאן הכתוב:

“לא-יְמוֹשׁ עַמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם” – כלומר: אף במצב “יוֹמָם” שבמהלכו האדם חש
 בהירות ותקיפות בנפשו, לא יזנח את “מידת היראה” הנלווית לנפשו של כל יהודי
 ואשר סמלה הינו “עמוד העֵנָן”; מאידך אף בזמנים שהינם בבחינת “לַיְלָה” כאשר
 משתלטות על האדם תחושות של יראה וספק, לא ימוש הימנו “עמוד האֵשׁ” היינו
 מידות העוז וביטחון בבורא עולם, בבחינת “הַבּוֹטָח בַּיהוָה חֶסֶד יִסּוּבְּכֶנּוּ”¹¹! רק בעת
 שיחזיק אדם במעוזו שתי מידות הללו מזה ומזה – ילך בדרכו למישרים.

(מי השלוח)

על יסוד האמור, מפרש רבנו בעל ה“מי השלוח” זי”ע לדברי המשנה במסכת אבות:

“אם אין חכמה, אין יראה; אם אין יראה, אין חכמה”¹²!

⁹ שמות יט, ט.

¹⁰ קהלת ז, לה.

¹¹ תהלים לב, י.

¹² אבות, פרק ג, משנה כא.

"חכמה" – אומר רבנו – הינה רומזת ל**תקיפות**. שכן, החכמה מספקת לבעליה תחושה של עוז וחוזק. אבל מכל מקום **"אם אין יראה"** מצורפת לחכמה זו ואינה קודמת לה – אזי **"אין חכמה"** לבדה נחשבת לכלום. **מדוע?** משום שכגובה לבו של האדם בחוכמה, עלולה 'חוכמתו' זו להעבירו על דעתו ולהשכיח הימנו את העובדה הפשוטה, שבכוחו יתברך להסיר ממנו את החכמה בן רגע באם יחפוץ בכך, ואז יישאר מבלי כלום. ומי שחש בליבו ביטחון עצמי מופרז מבלי לשים לב לדבר האמור, אינו אלא בגדר "שוטה".

באותה מידה, אף להיפך:

"אם אין חכמה", היינו כאשר נעדר מן האדם תחושת הביטחון בהשם יתברך והינו מלווה תמיד ברגשות חשש וחוסר ביטחון בכל מה שנקרה בדרכו – אל ידמה בעיניו כאילו נובע הדבר אצלו מתוך ריבוי מידת "יראת שמים" כביכול. מכיוון שבהעדר תחושת ביטחון בהשם **"אין יראה"**, ובהכרח שנובע זאת אצלו מתוך **מחסור** ביראת שמים אמיתית! שכן בידוע כי **'הירא מן אחד אינו ירא מאף אחד'** ואיש שהינו דגול ביראת שמים אמיתית, אין ספק שמידת הביטחון בבורא עולם תקנן בליבו, ובה' ישים מבטחו.

(מי השלוח)

דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת [יד, ב]

את זו דרש רבנו בעל **"מי השלוח"**:

בפסוק זה יש בו משום רמז לאדם, שמן הצורך להתיישב בדעתו, בטרם ישחרר אי אלה דיבורים מפיו.

שכן כזאת מורה לנו הכתוב:

"דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" לאמור להם **"וַיֵּשְׁבוּ"** היינו שיתיישבו בדעתם קודם לדיבורם, **"וַיַּחֲנוּ"** קמעה **"לִפְנֵי פִי הַחִירָת"**, בטרם ייתנו דרור לפיהם ולשונם לדבר ככל העולה על רוחם (= **"פִי הַחִירָת"** מלשון 'חירות' ודרור).

(הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, בשם

מורו ורבו הגאון הקדוש מאיזבצא זי"ע¹³)

¹³ יש המספרים, שכן אמר הרה"ק **"הכהן" מלובלין**, בזמן ראשית הנהגתו, בעת שביקשו הימנו כי יפתח לומר 'תורה' ומיאן להתחיל בכך מתוך נימוק ששמע מרבו הקדוש מאיזבצא כי יש להתיישב היטב קודם הדיבור!

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיָּד הַגְּדֹלָה.. וַיֵּיּרְאוּ הָעָם אֶת-ה', וַיֹּאמְרוּ בְּה'... (שמות י"ד, ל"א)

לכאורה יש להבין:

אם **"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיָּד הַגְּדֹלָה"**, היינו שנמצאו בבחינת עדי 'ראייה' ממש, מה שייך בכזאת לשון 'אמונה' שהינה בבחינת **"וַיֹּאמְרוּ בְּה'??"** הן **"אמונה"** משמשת כידוע בדברים שהינם **בלתי נראים** לעיני האדם, ומכוח **האמונה** גרידא הינו מאמין בהם; אולם במקום שקיימת **"ראייה"**, 'אמונה' לשם מה??

מאיר רבנו הקדוש **"בית יעקב"** זי"ע:

מידת **"ראייה"** יש בה אכן משום בהירות ההשגה שאין כדוגמתה; אף על פי כן, לעת שמדובר בתופעה שמימית שהינה בלתי מושגת בשכל האדם, אין 'ראייה' כזו עומדת למול עיני אדם אלא לפי שעה בלבד, ואלו בחלוף שעתה הרישום בנפש הולך ומיטשטש, עד שלבסוף לא נותר הימנה אלא זיכרון עמום בלבד. 'ראייה' כזו הינה אפוא בחזקת **"אור נעלם"**, היינו מחוזה שנגול בשעתו ונגוו בבחינת **"וַיֹּאמְרוּ בְּה' לֵקַח אֶתֹּ אֱלֹהִים!"¹⁴**

"אמונה" לעומת זאת, היא בבחינת **"זריעה"** ו"נטיעה" שמותירה רושם החקוק בליבו של אדם **לאורך ימים ושנים!** כוחה של **"אמונה"** מתבטא בכך, שרישומה ניכר בלב האדם אף בחלוף עידן ועידנים; אפילו כאשר עצם העניין נמחה מזיכרונו, הרישום בלב אדם נותר מכוח 'אור האמונה', ובהזדמנות כלשהי צף העניין בליבו כאלו התרחש אך לא מכבר.

משל למה הדבר דומה ?

לאדם ששונה פרקו בדברי תורה, וכעבור זמן הספיקו דברים כהווייתם להשתכח מליבו. **למרות זאת**, באם יודמן לפני זה האדם ללמוד הדברים בשנית, יצופו ויעלו האותיות והתיבות ברעיונו ויחוש פתאום ב"קשר" פנימי נושן אליהם! תופעה זו נובעת מכך, שלמרות הזמן שחלף מן לימודו הראשון **"מקצת מן האור"** נשאר תקוע בליבו באופן בלתי מודע, ובעת לימודו עכשיו כמו **"נפתח"** מחדש חלון האור שבמוחו והינו נזכר בדברים שלמד.

כך המה הדברים בעניין **"האמונה"** הטהורה שבלב כל איש ישראל: **למרות שאור הראשון מתעמעם בקרבו תחת השפעת הזמן**, מכל מקום **"זריעה"** טהורה שבלבו של יהודי נשארת בעינה ואינה הולכת לאיבוד לעולמים.

¹⁴ בראשית ה, כד.

וזוהי כוונת הכתוב:

"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיָּד הַגְּדֹלָה.. וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת-ה'" היינו בשעת "קריעת ים סוף" זכו בני ישראל ל"גילוי שכינה" כמאמר חכמינו ז"ל **"ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן"**¹⁵! – אולם גולת הכותרת העולה על כלנה הייתה כוח האמונה שזכו בה בבחינת **"וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ!"**

אש **"האמונה"** שניצתה בלב בני ישראל בעטיים של נסי קריעת ים סוף ו'גילוי שכינה', מוסיפה היא ללחוש ולהבהב ולהכות שורש בלב ישראל עד סוף כל הדורות! ובפרט במועדים המסוגלים לכך בכל שנה ושנה, כמו בעת קריאת הפרשה כאשר 'הקריאה מעוררת הזמן', וביותר בעידן יום טוב של **"שביעי של פסח"** שהוא חל בתאריך קריעת ים סוף הנאדר בקודש, שאז מתפעמים ומתעוררים בליבות ישראל רגשי קדושה, מכוחם של נסי **"קריעת ים סוף"** אשר רישומם נחרט בבני ישראל לעולמי-עד.

(בית יעקב)

אז ישיר משה ובני ישראל...

בשעה שאתה עושה לנו נסים, אנו אומרים לפניך שירה!

(מדרש בראשית רבה, פרשה ו)

מדוע "שעת הנס" דווקא הינה יפה לאמירת **"שירה"** לפני הקב"ה?

אומר רבנו בעל **"תפארת יוסף"** זי"ע:

בעצם, הרי הטבע כולו הינו בבחינת "נס" מופלא ומתמשך. שכן מי בעצם קבע זה הדבר, שבמקום זה תהיה "יבשה" ואלו מכאן ואילך יהא "ים"? אין זאת אלא שלפנינו "מעשה ניסים" רצוף מידי הקב"ה בורא עולם ויוצר כל, אשר **"מְחַדֵּשׁ בְּכָל-יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית!"**

אז מה בכל זאת מיוחד במעשה "נס" עד שהננו מתפעלים הימנו כל כך, בעוד שמן הטבע איננו מתפעלים כל עיקר?

התשובה:

אמת ונכון הדבר שעולם ומלואו שקרוי בלשוננו "טבע" מהווה שרשרת נסים ונפלאות – אולם לרוב הרגלנו בראיית "הטבע" איננו מתפעלים הימנו כלל. **אימתי כן הננו מתפעלים??** בשעה שאנו מבחינים בתופעה יוצאת דופן, בשינוי החורג

¹⁵ מכילתא בשלח, סוף פרשה ו.

מעין השמחה / בשלח - יתרו

מדרכי הטבע, או אז הננו יוצאים אחוּזי "התפעלות" ומתפעמים מן ה"נס" שענינו חוזות בו בעידן התרחשותו.

נס של "קריעת ים סוף" – אומר מרן – מהווה המחשה מצוינת לרעיון האמור.

שהלוא ברור לנו כי מציאות הים אף במצבו "הרגיל" כים סוער בהמון גליו, הינו בבחינת "נס" גדול ומתמשך, שימיו כימות עולם. ברור מעל לכל ספק, כי אדם הראשון בעת שהביט לראשונה במהלך הים ההולך וסוער, נאחז בהתפעלות עצומה מניסיו של הקדוש ברוך הוא, לא פחות מאותה התפעלות שאחזה בבני ישראל בעידן התרחשות הנס של "קריעת ים סוף", דורות רבים במאוחר יותר... שכן אצל אדם הראשון הכול היה בגדר "חידוש"! וכלל לא התקיים אצלו המושג "טבע" כמו אצלנו, אלא כל הבריאה נחשבה לדידו "נס" ופלא, כפי שאכן כך הוא היה! כל רגע של קיום הים והמון גליו, היווה בעיני אדם הראשון נס עצום ומופלא.

אלא שברבות הימים וכחלוף הדורות, משהורגלו הבריות במציאותו של הים והחלו לראות בכך מהלך "טבעי" – מני אז הוצרכו להתרחשות "נס" חריג ויוצא דופן בדמות "קריעת ים סוף", כדי להבחין דרכו בעליונות הבורא יתברך ובמעשיו הגדולים, שיש בהם משום שידוד מערכות הטבע.

מאיר רבנו ה"תפארת יוסף" זי"ע:

שורש המלה "נס" נגזר מלשון הרמה לגובה – כלשון הכתוב: "וְשִׁים אֹתוֹ עַל-נֹס"¹⁶!

פירוש הדבר:

באמצעות מעשה "נס" החורג מן הטבע, מגביה הקב"ה את מבטינו לראות נכוחה, שכל אשר חוזות עינינו בבריאה הינו בגדר "נס" גדול ומתמשך, ורק לפי שאנו מורגלים בכך לכן איננו מרגישים בזאת! לכך מגיע מעשה "נס" שמרים את מבטינו אל-על, למען נוכל דרכו לראות הטבע בגודלו הבלתי טבעי, ובכך ניווכח ונראה כמה "גדולים מעשי אלהינו"! זה תפקידו העיקרי של מעשה "נס", להיוודע ולהיגלות באמצעות אירוע "יוצא דופן" למציאות הניסית התמידית, ונס זה "ללמד על הכלל כולו יצא"!

וזהו שמדגיש המדרש: "בשעה שאתה עושה עמנו ניסים' אנו אומרים לפניך שירה" – היינו לפי שאז מבטנו מתגבה ומתרומם הודות לגילוי הנס, המרים אותנו למצב של אמירת "שירה" על "נפלאותיך וטובותיך שבכל-עת" ועל ניסים התמידיים שמתרחשים מסביבנו בכל שעה ורגע.

(תפארת יוסף, שביעי של פסח)

¹⁶ במדבר כא, ח.

קָפְאוּ תְהוֹמוֹת בְּלֵב-יָם... [טו, ח]

מדגיש רבנו "בית יעקב" זצ"ל:

נס כפול ומכופל אירע כאן, בעת קפיאת המים בלב-ים.

שכן טבעם של מי הנהר, כשהם קופאים ונהיים לגוש קרח, שמתחילה קופאים המים שעל שפת הים, כאשר משם ואילך הולך הכפור ומתפשט לתוך פנים האגם. כמו כן בתחילה מגלידה שכבת המים העליונה והופכת לקרח, ורק לאחר מכן מתפשט הגליד לתוך עומק מי הנהר.

אכן בנס "קריעת ים סוף" אירע דבר חריג, שתיכף למן ההתחלה "קָפְאוּ תְהוֹמוֹת בְּלֵב-יָם" – היינו מן הרגע הראשון קפאו המים שבעמקי תהומות!

על שום מה אכן התרחש הנס לפי "סדר" מיוחד זה?

מבאר רבנו בעל "בית יעקב":

בדברי חז"ל מצינו כי 'תנאי' התנה הקב"ה עם מעשה בראשית בעת בריאת העולם, כי מי הים ייבקעו לצורך ישראל כשיוצרכו לכך, **בצאתם ממצרים.**

לזאת – אומר מרן "בית יעקב" – קפאו מי-התהומות תיכף בתחילת "קריעת ים סוף". היות שמאורע קריעת הים היווה בעצם חזרה אל "מעשה בראשית", היינו למאורע בריאת הים בידי הקב"ה, לכך החל נס 'קריעת ים סוף' במקום היווצרות הים בראשית הבריאה, היינו בעומק מי הים, כאשר "קָפְאוּ תְהוֹמוֹת בְּלֵב-יָם"!

(בית יעקב)

מוסיף רבנו בעל "בית יעקב":

לאור סברה זו מיושב לשון חז"ל אודות 'תנאי' מעשה בראשית של בקיעת הים בעת בריאת העולם.

שכן כך שנו רבותינו ז"ל במדרש¹⁷:

"וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם, וַיֵּשֶׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בִּקְרַ לְאִיתָנוּ"¹⁸. מהו 'לְאִיתָנוּ'?
אמר רבי יוחנן: 'לתנאו' הראשון! תנאי התנה הקב"ה עם הים, שיהא נקרע לפני בני ישראל. הדה הוא דכתיב "וַיֵּשֶׁב הַיָּם .. לְאִיתָנוּ" – לתנאו הראשון שהתנה עמו!"

(ע"כ)

¹⁷ בראשית רבה, פרשה ה אות ה.

¹⁸ יד, כז.

ולכאורה מתאים יותר שהתנאי לבקיעת הים יירמוז בפסוק הקודם "וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם" – ולא בעת חזרת הים לאיתנו, כאשר הנס מגיע לסיומו והים היה חוזר מעצמו אל מקומו הראשון??

אכן לפי האמור הדברים מובנים: שכן אילו היה בבקיעת הים התרחשות "חד פעמית" גרידא של שינוי בטבע, לא היה בחזרת המים משום "נס" כלל, לפי שטבעי הדבר שעם הסתיימות הנס ישובו המים למקומם, אל מהלך הזרימה הטבעי מני 'ששת ימי בראשית'.

אולם החידוש פה היה לדעת חז"ל, שבקיעת הים לא באה בתור שינוי זמני בטבע הים, רק הגיעה מכוח **חזרת הים** אל מצבו הראשיתי, היינו בטרם התגבשותו במרחב הבריאה והפיכתו לים! כל זאת אירע בהתאם ל'תנאי' שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית בעת בריאת הים, שהוא יחדל מלהתקיים במתכונתו הראשונה, בשעה שישראל יצטרכו לעבור דרכו ביבשה בתוך הים.

לאור זאת ניתן להבין, שאלמלא התרחש בקריעת ים-סוף "נס מחודש" של חזרת הים לאיתנו – מבוטל היה מהלך הים מעיקרו, ולא היה מוסיף להתקיים במתכונתו הקודמת שבבריאה! ולכן כעת, לאחר נס חזרת הים למצבו שלפני הבריאה, הוצרכו לנס חדש שיגדיר את המים וישיבו אל מצב 'ים' כאשר בתחילה.

הלכך נרמז "תנאי הראשון" של הים בעת חזרת המים למקומם, שכן מסיבה זו הוצרך הים לנס כפול, **הן בעצם קריעתו, והן בחזרתו לאיתנו הראשון, כפי מצבו בעת בריאת העולם.**

(בית יעקב)

*

וַיֹּסַע מֹשֶׁה אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵיַם-סוּף.. וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשַׁת-יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא-מָצְאוּ מַיִם.. וַיֹּזְרְחוּ ה' עַץ, וַיִּשְׁלַךְ אֶל-הַמַּיִם וַיִּמָּתְקוּ הַמַּיִם... [שמות טו, כב-כה]

מה עניין 'שלשת ימים' הללו שבהם **לא מצאו מים**, אל נס 'קריעת ים סוף'??

מרון הקדוש "מי השלוח" זי"ע מאיר בעניין כפי דרכו בקדש – ואלה דבריו:

לאחר 'עסק הרב' שהיה לבני ישראל בעת קריעת ים-סוף, כאשר עין בעין ראו בחינה של גילוי שכינה כמאמר "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן

בוזי הכהן¹⁹! כלומר, הם הגיעו למדרגה גבוהה של **"וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ"** ושרתה עליהם השכינה, עד שאמרו 'שירת הים'.

לאחר כל-זאת, הגיעו אל ישראל ימים רגילים 'ואפורים' כביכול, שלא הצטיינו בגילויים שמימיים. גילויים הללו שהיו עד הנה מנת חלקם פסקו באחת, ואפילו השגה החדשה שזכו לה במאורע קריעת ים סוף 'התיישנה' בפיהם.. התהלכו אפוא ישראל קדורנית ואבְדֵי עצות **"וְלֹא-מִצְאוּ מַיִם"**, היינו חיפשו 'השגות' חדשות, אולם לשווא היה עמלם, לפי שלא מצאו.. חשקם הגדול שהלך עמם, התפוגג ואיננו! **ומה יעשו עכשיו?!**

או אז נגלה השם יתברך אל משה **"וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ"**, היינו: השם יתברך הורה 'עצה' זו לישראל ושילח לנפשם זאת התבונה, שאף במצב של שביתה מגילויים כאשר מצויים הם מבלי 'עיסוק חדש' כביכול – נמצא בכך אור וטובה מן השם יתברך, שכן מאחר שכך הינו רצון הבורא, לבטח נמצא בזאת טובה עמוקה! כך הורה להם ה' הדרך, כדי להניח את דעתם של בני ישראל.

בזאת מובן מה שאמרו חז"ל במדרש²⁰ כי עץ שהשליך משה למים **מר** היה, ועל ידו הומתקו המים. **היינו:** משה רבנו הורה להם בזאת, כי אף אותו עץ שנדמה לישראל בתחילה שהוא 'מר', בעצם 'מתוק' הינו! שכן לעת עתה כך רצון השם, ולבטח מצוי בקרבו עומק 'טוב' שאינו נגלה לבני אנוש.

[מי השלוח]

וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ, וַיִּשְׁלַךְ אֶל-הַמַּיִם, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם.. [טו, כה]

"וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ... וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם" – עץ מר היה!

(מדרש)

מבאר רבנו הקדוש בעל "תפארת יוסף":

ידוע מתוך **הספרים הקדושים**, כי אין **"רע"** יורד משמים לאדם, כמאמר הכתוב **"מִפִּי עֲלִיזָה לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת"**²¹! כל "רע" שהננו נוכחים ומרגישים בו בעולם, הינו בעצם **"טוב"** בשורשו, אלא שהריהו עטוי במחלצות של "רע" כביכול. שכן לא תמיד ראוי אדם לקבל לידינו את "הטוב" באופן נגלה מבית ומחוץ, מפאת מקטרגים שונים שהם נעמדים מול האדם, ומסיבות פנימיות הנשגבות מבינתנו. אי לכך, על אדם להאמין

¹⁹ מכילתא, פרשת בשלח.

²⁰ מדרש תנחומא כאן.

²¹ איכה ג, לח.

שכל שעושה עמו השם יתברך הינו לטובה, וכי בעומק העניין גנוז "אף טוב וחסד"²², למרות שאין זה נראה כך לעיני בשר ודם, ואין הדבר מושג באמצעות חושיו המוגבלים.

בדבר זה גדול היה כוחו של משה רבנו, שמסוגל היה לרדת לשורשם של דברים מבלי להביט בחיצוניותם, ועל ידי כך היה מגלה את עומק "הטוב" הטמון בכל עניין.

וזהו שאומר הכתוב:

"וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתַּת מַיִם מִמֶּנָּה... וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ", ואמרו על כך רבותינו ז"ל "עץ מר היה". ולכאורה כיצד מסוגל היה משה רבנו "להמתיק" מים מרים שאין בני ישראל יכולים לשתות מהם – באמצעות "עץ מר"??

אלא שהיא הנותנת, ובכך אמנם התבטא כוחו המיוחד של משה רבנו – באמונתו הגדולה ובחוסן קודשו. לפי שמשה רבנו מראה היה במוחש לעיני בני ישראל, כיצד אותם "מים מרים" שנדמה להם כי מרים הם עד שבלתי ראויים הינם לשתיה אף על ידי הדחק – לאמיתו של דבר "מתוקים" הם!

ומכוחה של אמונה איתנה זו, נהפך הדבר למוחשי אף בפי בני ישראל, עד כי חדלו להרגיש "מרירות" במים, והיו המים 'מתוקים כדבש' בפייהם.. כאשר בכך נתקיים בהם מאמר הכתוב "וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם!"

(תפארת יוסף, לפרשת וילך ושבט תשובה)

*

וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו מִן הוּא, פִּי לֹא יִדְעוּ מַה-הוּא...
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם, הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן ה' לָכֶם לֶאֱכֹלָה [טז, טו]

לכאורה מדוע הקדימה התורה פרט זה, שבני ישראל כינו את המאכל 'מן' באמרם "מן הוא", בטרם נזכר כלל 'הגורם' שקדם לקריאתם בשם זה (= "פִּי לֹא יִדְעוּ מַה-הוּא")? והלוא כפי סדרם של דברים, כך מן הראוי שיאמר הכתוב: "וְלֹא יִדְעוּ מַה-הוּא – וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו מִן הוּא"?

מאיר רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע:

לאמתו של דבר, ראו-גם ראו בני ישראל תיכף מן ההתחלה "מה-הוא", וחשו כי עסק להם עם מאכל רוחני "דק מחספס", שאך בקושי נמצא בו ממשות גשמית כדברי חז"ל²³ שהמן נמס אצלם על פיסת היד. אך 'תמיהתם' כביכול, כזו הייתה:

²² תהלים כג, ו.

²³ יומא עה, ב.

"מה-הוא?" כלומר: הכיצד נוכל לספק את צרכינו הגופניים במין מזון 'רוחני' ודק שכזה, שהינו אך בקושי "נאחז" בכפינו?!!

על שאלתם זו, היה משה רבנו משיב להם לבני ישראל כך:

"וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה, הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן ה' לָכֶם לֶאֱכֹלָהּ!"

לאמור: כלום סבורים הנכם בני ישראל, כי "לחם" זה שהנכם אוכלים דבר יום ביומו "מזון גשמי" הינו, מבלי קורטוב של "רוחניות"? וכי מדמים הנכם לחשוב שאדם הניזון מפת לחם, מן "גשמיות" שבמאכל הינו ניזון?! הלוא אף לחם גשמי אינו אלא כמין "עטיפה" ולבוש חיצוני עבור הנקודה הרוחנית שטמונה בלחם, שמהווה עצמות הלחם והימנה ניזון האדם, כמאמר הכתוב:

- "וַיַּעֲנֵךָ וַיִּרְעַבְךָ, וַיֹּאכַלְךָ אֶת-הַמֶּן... לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, פִּי לֹא עָל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם, פִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִּי ה' יַחֲיֶה הָאָדָם"!!²⁴

ז'בכך - ממשיך משה רבנו ומסבר באוזנם של בני ישראל - אל יהא דבר זה בעיניכם לפלא ולמופת, איך לחם 'שמימי' יכלכל ויפרנס אתכם. שכן אף לחם 'סתם' ורגיל כביכול, אין לכם בו השגה כלשהי! וכך הינו בעצם רצון השם, להודיעכם שמתקיימים הנכם על 'דבר ה' מבלי השגה במקור חיותכם, מאין מגיע אותו שפע שנדרש לקיומכם.

וזהו שיאמר הכתוב: **"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו 'מֶן הוּא', כְּלוּמַר: מֶן לֶחֶם כּוֹה הֵנּוּ נִיזוּנִים - מֶן לֶחֶם שֶׁאֵין לָנוּ הַשְּׂגָה בְּמַהוּתוֹ! לְפִי שֶׁכֵּאמֹר 'לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם, פִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִּי ה'"** שהינו מחייה את כל בבחינת **"וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת-כָּל-פֶּלֶם"**²⁵

(מי השלוח)

בדברי חז"ל²⁶ מצינו, כי מאכל 'המן' שאכלו בני ישראל במדבר נבלע היה באברים, ואדם היה מכניס הימנו לגופו ואינו מוציא, לפי שלחם שמים היה ואין עמו פסולת.

משבר באוזנינו מרן בעל **"בית יעקב"**:

'פסולת' המאכל שאדם מוציא מגופו - נובעת באמת ממה שהוא מדמה בנפשו שיש לו כוח וחלק במאכל שהינו מכניס לתוך גופו, כלומר המאכל מגיע אליו מכוחו

²⁴ דברים ח, ג.

²⁵ נחמיה ט, ו.

²⁶ יומא עה, ב.

מעין השמחה / בשלח - יתרו

ועוצם ידו כביכול. זו ההכרה מהווה חלק 'חומריות' שבמאכל, שממנו נשאר הפסולת אשר נדחית לבסוף אל מחוץ לגוף.

מסיבה זו – אומר מרן "בית יעקב" – תינוק המצוי במעי אימו וניזון ממה שאימו אוכלת, אינו מוציא שום רעי, מפני שאינו מדמה בנפשו שיש לו חלק במאכל כמובן, שהרי יודע ומכיר הינו היטב כי אין הוא בריה בפני עצמה, והמאכל מגיע אליו מכוח אימו!

והנה במן שהיה "לחם אבירים" שירד מן השמים, ראו הכול במוחש שאין להם תפיסת-יד בו, ולא עלתה על דעת איש מעולם לדמות שיש לו כוח עצמי במן. ולכן בלתי מצוי היה במן שום פסולת, ונבלע היה כולו בתוך רמ"ח האיברים של הגוף!

[בית יעקב, תזריע, אות כה]

~~~~~

"שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלַּיִם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שְׁפַת הַיָּם, יַחַד כָּלֶם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: 'ה' יִמְלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד'!"

~~~~~

"וַיֹּאמֶר, אִם שְׁמוּעַ-תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ.. כָּל-הַמִּזְחָלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא-אֲשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ!!"

פרשת יתרו

שיחת קודש

מפי כ"ק מרן אדמו"ר מהרא"י זצללה"ה

הַשְּׁמְרוּ לָכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקִצְהוּ... וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, רַד הָעֵד בְּעַם, פֶּן-יִהְרְסוּ אֶל-ה' לְרָאוֹת, וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב (יט - יב, כא)

מה הפירוש "ונפל ממנו רב"? (וראה רש"י)

כמו כן יש להבין:

מה בעצם רע בכך, כאשר ימצאון יהודים נלהבים שנפשם שואפת להתעלות במדרגות הקדושה, עד כי מרוב חשקם וחפצם יתאמצו ויעפילו לעלות בהר ה'? ועל שום מה כה מזהירה התורה כנגדם באומרה "פֶּן יִהְרְסוּ.. וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב"?

יש לומר בדרך המוסר:

רצה הקב"ה לזכות את כלל האומה הישראלית בקבלת התורה הקדושה, ולסלול בפני כל איש מישראל את המסילה העולה בית א-ל.

והנה ישנם בני אדם הטועים לחשוב, שדרך התורה דורשת מן האדם לפרוש כליל מעסקי העולם הזה, עד שיגיע לכלל "התפשטות הגשמיות". כביכול רק באופן זה מתקיימת דרך התורה בשלימות, לפי שאין אדם יכול לצעוד בדרך הקדושה במלואה אם אינו מתנזר מן חיי החומריות עד קצה האחרון.

אך אלה הסבורים כך – טועים הם.

שכן התורה הקדושה לכלל בני ישראל ניתנה, למן אנשי מעלה ובעלי מדרגה ועד לפשוטי עם. הכול כלולים הם בהגדרה המקודשת של **"וְהֵייתֶם לִי סֻגְלָה"**²⁷ ובאמירה האלוקית של **"וְאַתֶּם תִּהְיוּ-לִי מַמְלֶכֶת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ"**²⁸! ואלו לפי סברת אנשים אלה נמצא, כי אין מקום בעם התורה רק בשביל מתי מעט 'בני עלייה' בלבד! דבר שהינו בלתי מתקבל בעליל.

השקפה הנכונה הינה כמבואר **בספרים הקדושים**, וכמקובל אצלנו מפי **גדולים וצדיקים**, שאין התורה דורשת מכל האדם להיות פרוש מן הבריות ומנותק מיישוב בני האדם, **רק כך היא דרכה של תורה**: שיהא אדם שומר תורה ומקיים כל מצוות ה', תוך היותו מעורה עם הבריות ועוסק בענייני העולם לצורך קיומו. אלא שבשעת עיסוקיו הגשמיים יכניס ענייניו לתוך גבולות הקדושה, על ידי שכל מעשיו יהיו לשם שמים למען קיום רצון ה'²⁹. בהתנהלות כזו מצד האדם, מתמלא רצון התורה בשלימות.

אי לכך, בזמן שהאדם עסוק בצורכי גופו, כגון באכילה ושתייה וכדומה, יהא עיקר כוונתו שיהא לו כוח מספיק לעסוק בתורה ולקיים המצוות, שהן עיקר תכלית האדם בבריאה. בעסקי משא ומתן, יכוון שתהא בידו יכולת לפרנס את ביתו בהיתר ובדרך השם, וכן להגות בתורת ה', ויהא זהיר במסחרו מאיסורי גזל ואונאה ושאר איסורי ממון; וכן הוא הדבר בכל מעשי האדם אשר יעשון. **זוהי דרך השווה לכל נפש, ושייכת אצל כל יהודי כפי מדרגתו**, ואין לך אדם הפטור הימנה או שאינו מסוגל לכך.

לאור האמור, ניתן להבין את אזהרת התורה לבלתי עלות בהר - באופן דלקמן:

השם יתברך מזהיר לישראל לקראת מתן תורה **'הִשְׁמְרוּ לְכֶם עֲלֹת בְּהַר.. פִּן-יִהְרָסוּ אֶל-ה' לְרָאוֹת..! וכי תאמר: ומה בעצם רע בכך, כאשר יחפוץ האדם להעפיל ולעלות בהר ה', ועל שום מה התורה מתנגדת לכך בעידן מתן תורה??**

תשובה:

אילו יינתן אז ביד כל איש להעפיל ולעלות בהר, יבואו בני אדם לחשוב כי זהו עיקר תכלית מתן תורה, שכולם יעפילו לפסגת ההר! ואז אפשר שימצאון בודדים שיצליחו לעלות בהר ה' ולהעפיל לפסגה, ובודדים נוספים יצליחו אולי למחצה ולשליש ולרביע. אכן שאר נפשות ישראל שאין בכוחם להעפיל במעלה ההר - מה יהא עליהן?? כלום ילכו לאבדון חלילה?? והלוא תכלית התורה הינה כדי להעלות באמצעותה את כלל ישראל, ורצון הבורא הינו **"לבלתי יודח ממנו**

²⁷ שמות יט, ה.

²⁸ יט, ו.

²⁹ השוו: שלחן ערוך אורח חיים, סימן רלא / שיהיו כל מעשיו לשם שמים'.

נידח". והרי בידוע כי "לא ניתנה התורה למלאכי השרת"³⁰! ובאמת כל יחיד ויחיד שבישראל חשוב הינו לפני המקום ברוך הוא, וכלשון רש"י "וְנָפַל מִמֶּנּוּ רַב", כל מה שייפול מהם ואפילו הוא יחידי, חשוב לפניי רב!" (=ע"כ)

אי לכך הוזהרו בני ישראל בעת מתן תורתנו 'פֶּן יִהְרָסוּ אֱלֹהֵי לְרֵאוֹת', לפי שאין קיום התורה תלוי כאמור ביכולתם של יחידים להתרומם לגובהי מרומים, אלא בקיום רצון השם של הכלל, וביד כל יהודי ויהודי להימנות על 'עדת מי מנה' איש ואיש כפי בחינתו, כמאמר הכתוב "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת כְּהֹנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ"³¹ וכמאמר "בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם"³² ∞

לקט ארמים

מרבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

וישמע יתרו...

יש להתבונן:

על שום מה מקדימה התורה את פרשת בואו של יתרו לפני 'מתן תורה'?? השאלה מתעצמת לנוכח השיטה הסוברת כי "יתרו לאחר מתן תורה בא"³³! שכן לשיטה זו, מתן תורה אירע קודם ביאת יתרו, ולא לאחריה!

רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע מייחד לעניין דברים כדורבנות, וכך הוא כותב:

'העניין שנכתב בתורה פרשת 'הגר' (=יתרו) קודם מתן תורה, בכדי להורות לנו שאם ירצה אדם לקבל "דברי תורה", הריהו צריך למסור את עצמו להשם יתברך בכוח גדול, ולהתהפך מן הקצה אל הקצה!"

'זאת כדוגמת 'גר שבא להתגייר' הבא לדבק עצמו אל עם לא ידע מתמול שלשום, מבלי אב ומבלי אם, והוא מגיע רק מתוך רצון למסור עצמו לגמרי אל השם יתברך ולחסות תחת צל כנפי השכינה.

זאם עושה באופן זה, אזי משפיע לו השם יתברך דברי תורה לתוך נפשו!"

(מי השלוח)

כוונה נוספת יש לדעת "מי השלוח", בהקדמת 'פרשת יתרו' לפרשת 'מתן תורה':

³⁰ ברכות כה.; יומא ל.

³¹ רש"י, יט-ו.

³² דברים יד, א.

³³ השו"י זבחים קטז, א.

עובדה זו באה ללמדנו, שכל יהודי באשר הוא הינו מסוגל לקבל דברי תורה, ואף מי שיצר הרע מייאשו ומרפה את ידיו בהזכירו לו נמיכות ערכו כביכול – מכל מקום באפשרותו לשאוב חיזוק לנפשו מתוך התבוננות בפרשת יתרו.

שכן מפרשה זו הננו למדים, שלמרות גבהותו של השם יתברך שהינו רם ונישא לאין שיעור, מכל מקום קרוב ה' לכל בריה המבקשת את קרבתו כמאמר הנביא: **"פִּי כַה אָמַר רָם וְנִשָּׂא... מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשֶׁכֹּן, וְאֶת־דִּפְא וּשְׁפַל־רוּחַ"**³⁴! היינו: למרות שהקב"ה הינו "רם ונישא" על כל צבא מרום, עם כל זה שוכן הינו **"אֶת־דִּפְא וּשְׁפַל רוּחַ"** המשתוקק להארת פניו.

דבר זה הינו מומחש לעינינו ב"פרשת יתרו".

שכן "יתרו" זה חוטר היה מנוכרים ועובדי אלילים, והיה מפטם עגלים לעבודה זרה, ואף לא הניח עבודה זרה בעולם שלא עבדו!³⁵ והנה, למרות כל אלה, מכיוון שאך הגיע יתרו למדבר במגמה להתקרב אל האל יתברך – תיכף ומיד נתקבל בחיבה ובהארת פנים גלויה, וזכה להתקרב אליו יתברך עד למאוד עד כי פרשה שלימה בתורה קרויה על שמו!

מכל אלה, יוכל כל איש ישראל לשאוב חיזוק ולשאת קל וחומר בנפשו – לאמור:

'זמה אם יתרו הגר, שמלכתחילה נמנה על גויי הארצות, מכל מקום מכיוון שביקש להתקרב אל השם יתברך ולחסות תחת כנפי השכינה נתקבל בחיבה ובסבר פנים יפות – מכל שכן אנוכי, שזוכה הנני להימנות על זרע ישראל מבטן ומלידה וזכות אבותיי עומדת לצדי, פשיטא שיכול אנוכי להתקרב אל הקדושה וליאות לאורו יתברך, אם אחפוץ ואשתוקק לכך!

ומטעם זה כוללת התורה הקדושה את **"פרשת מתן תורה"** בתוך **"פרשת יתרו"**, ואף הקדימה את עניין יתרו הגר לפני עניין **"מתן תורה"**: זאת לפי שעניינו של יתרו הגר מלמדנו היסוד האמור, שצריכים אנו לשננו לעצמנו בטרם נקרב ונגיע לכלל פרשת **"קבלת התורה"**.

(מי השלוח)

*

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהֵן מִדִּין.. אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה..

"וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ". מה שמועה שמע ובא?

קריעת ים סוף, ומלחמת עמלק! [רש"י]

³⁴ ישעיה נז, טו.

³⁵ רש"י בפסוק יא ד"ה "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים"

לכאורה ייפלא: מילא "קריעת ים סוף" – זהו אכן נס ופלא נשגב, שבכוחו לעורר ביתרו רצון לבוא ולהתגייר. אולם "מלחמת עמלק" – מה עניינה לכאן?? וכיצד השפיע מאורע זה על החלטת יתרו להסתפח אל בני ישראל?

מבאר רבנו הקדוש "בית יעקב" זצ"ל:

לאמיתו של דבר, כבר למן העת שהגיעה השמועה לאוזני יתרו אודות "קריעת ים סוף", חשקה נפשו להידבק בשכינה ולהתגייר. שכן יתרו כך הרהר בנפשו: 'אומה זו כה קרובה אל השם יתברך, עד שהינו פועל למענה נפלאות וניסים כאלה – מן הראוי שאדבק באומה זו!'

מאידך, היה מחשב יתרו בנפשו:

"כיצד יוכל אדם כמוני להידבק באומה קדושה כזאת?? הן נפשי מלאה לה בטינוף של עבודה זרה ובשאר מיני זוהמה, וצעד כזה מהווה עבורי "קפיצת דרך" גדולה מידי, שהינה כמעט מחוץ לגדר האפשרות!

ברם מתוך מעשה "מלחמת עמלק" היה יתרו מסיק, כי הדרך עבורו אכן אפשרית.

שכן במהלך "מלחמת עמלק" התנהל כידוע מאבק רוחני כנגד עם ישראל, כעדות הכתוב: **"וַיָּבֹא עֲמֶלֶק, וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים"**³⁶ ודרשו חכמינו ז"ל **"כיוון שרפו ידיהם של ישראל מדברי תורה, מיד וַיָּבֹא עֲמֶלֶק"**³⁷! ובידוע הדבר, כי ישראל שבאותו הדור נזקקו לרחמי שמים מרובים כדי לעמוד בקשרי מלחמה מול עמלק, עד שמשה רבנו הוזקק לשאת ידיו בתפלה ולעורר בכך את בני ישראל כמאמר הכתוב: **"וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ – וַגִּבֵּר יִשְׂרָאֵל"**³⁸! וכדרשת חז"ל³⁹ **"וכי ידיו של משה עושות מלחמה, או שוברות מלחמה?? אלא לומר לך, כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים, היו מתגברים...!"**

מתוך כלל דברים האלה הגיע יתרו לידי הכרה, כי זוהי "שעת כושר" עבורו להצטרף לעם ישראל ולהימנות על שורות עם סגולה. שכן לאחר שנוכח לדעת כי בכל מקום ואף בקודש פנימה נטוש לו המאבק בין קודש לחול, ונדרשת בעניין התערבות רוחנית תקיפה מצד משה רבנו לרומם את נפשות ישראל – היווה הדבר אות עבורו כי נפשו שלו עשויה אף היא להתרומם בשעה גדולה זו **מכוח משה רבן של ישראל** – ולהידבק בשכינה.

³⁶ לעיל יז, ח.

³⁷ מדרש ילמדנו.

³⁸ לעיל יז, יא. וכדרשת חז"ל – משנה מסכת ראש השנה, כט, א.

³⁹ ראש השנה כט, א.

הזדמנות זו, אכן מיהר יתרו לנצלה עד תום, עד שעזב הכול מאחוריו ונסע אל המדבר למשה רבנו **"אל-הַמְדַבֵּר אֲשֶׁר-הוּא חֹנֶה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים"**⁴⁰!

(בית יעקב)

מוסיף ומאיר רבנו הקדוש **"בית יעקב"**:

במהלך 'מלחמת עמלק' הננו מוצאים כי משה רבנו היה נושא את ידו למרום, ואז היו ישראל גוברים על עמלק כמאמר **"וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יֵרִים מֹשֶׁה יְדוֹ, וְגָבַר יִשְׂרָאֵל"**⁴¹.

נשיאת ידיים זו כלפי מעלה מצד משה רבנו – מאיר מרן **"בית יעקב"** – השגיבה את קדושת ישראל במידה כזו, עד כי פעלה על רחוקים שיבואו ונשאה אל-על את נפש יתרו כהן מדין, אשר לאחר 'מלחמת עמלק' עברה על נפשו טלטלה עזה, עד שנעקרה ממקומה והגיעה בלהט כיסופים למדבר, כדי לחסות בצל כנפי השכינה.

הייתה זו 'שמועה' בפנימיות נפשו של יתרו, שהיוותה 'מכה בפטיש' לבואו.

(בית יעקב)

*

וְאַתָּה תַּחֲזֶה מִכָּל-הָעָם... וְשָׁמַתְ עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים, שָׂרֵי מֵאוֹת, שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת, וְשָׁפְטוּ אֶת-הָעָם בְּכָל-עֵת... וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנּוֹ, וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר (יח, כא-כד)

יש להתבונן:

מדוע זכה דווקא יתרו הגר לכך, שפרשת **"מינוי דיינים"** בישראל תגיע מצדו, כאשר הוא יציע אותה לפני משה רבנו – ומשה יקבלה הימנו?

מעיר על כך רבנו הקדוש בעל **"בית יעקב"** מאיזביצא, כי דבר זה לא 'במקרה' הגיע, וכי יתרו נתגלה אכן כמתאים שתבוא ממנו הצעה זו ותוגש לפני משה רבנו, עד שתיקבע בתורה כפרשה מיוחדת לעצמה.

באור העניין:

משה רבן של ישראל יושב היה **"מִן-בְּקָר עַד-עָרֵב"** מוקף באנשים מישראל, אשר ישאלו בעצתו ויימלכו בדעתו הגדולה **"כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בְּדַבַּר הָאֱלֹהִים"**⁴². עיני

⁴⁰ להלן יח, ה.

⁴¹ לעיל, יז-יא.

⁴² שמואל-ב, טז-כג.

הכול נשואות היו אל משה רבנו, ודמותו הטמירה שהייתה מעניקה חמה בקומתה היוותה סמל מוחשי בעיני כל רואיו, עד להיכן מסוגל ילוד אישה להעפיל ולהגיע בבחינת: **"כזה ראה וקדש"**!

כיוון שהגיע אל מחנה ישראל 'יתרו הגר' ועיניו ראו והביטו נכחו במחזה שלפניו, אזי כאיש הבא 'מבחוץ' לעם בלתי נודע אליו מתמול שלשום היה מודד בעיניו הפער העצום הקיים בין משה רבן של נביאים לבין בני "העם" – וכה היה יתרו מהרהר בליבו:

'אלה המוני עם שבישראל, כיצד יוכלו לקרוב אל משה רבנו ולאחוז בשולי אדרתו של 'איש-האלוקים'?? הלוא בהעדר איש-ביניים בין משה לבין המוני העם, רחוקה הדרך עבור רבבות אלפי ישראל אלה; שכן במה יאחזון הם בדרכן אל הקדושה!? ובעצם, חושב היה יתרו בראש ובראשונה על **עצמו**, כמי שהגיע מבחוץ במגמה להיהפך לחלק מעם סגולה, שבמצב דברים זה אין לנפשו מבוא להגשים את שאיפתו ולדבוק בקדושה העליונה.

מתוך זאת הגיע יתרו לכלל מסקנה, כי מחוץ למשה רבן של ישראל דרושות לעם ישראל גם סמכויות ודרגות ביניים בדמות 'שרי אלפים' ו'שרי מאות', שהם ישמשו כמין 'מורי דרך' עבור המוני בית ישראל כל אחד כפי מדרגתו, למען יוכל כל איש להתבונן במי שגדול הימנו בחכמה ובמניין וללמוד מדרכיו. כך ובאופן זה יהיו הכול עולים ומתעלים יחד במעלות בקדושה, וצועדים במסילה העולה בית א-ל.

בכל אלה היה יתרו מבחין בעת בואו להתגייר, לפי שנצרך ל'סולם' עבור עצמו בכדי לגשת אל הקודש, ומשם זכה וזיכה בדרכו להמוני בית ישראל.

[בית יעקב]

*

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ, וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר [יח, כד]

מהי כפילות הלשון **"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ"**, ואחר כך **"וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר"**?

מפרש מרן הקדוש בעל **"מי השלוח"**:

כוונת הכתוב להדגיש, כי אף יתרו בעצמו שהיה "בעל העצה" בעניין ומניח ההצעה על שולחנו של משה רבנו, בלתי ידע עד היכן הגיעו הדברים שאמר, כפי דעתו והשגתו הנמוכה.

אולם **משה רבנו** מצדו, מתבונן היה בדברי יתרו מזווית ראייתו, ותמה היה בדעתו מאין הגיעו לפיו של יתרו כדברים אלה? ומי 'שתל' אותם במוחו?? אין זאת אלא שמשמים זימנו לו אלה הדברים, ולבטח יש בהם עומק יותר מכפי פשוטם. אי לכך,

היה משה רבנו הולך ומעמיק בדברים הללו עד שקלט את העומק הפנימי שבהם, מה שלא כיוון לכך אפילו יתרו בעצמו.

וזהו שאמר **"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חַתָּנוֹ"** – 'קול' היינו פנימיות הדבר, שהקול כידוע בוקע מן הפנימיות. ולפי שמשה רבנו סבר הדברים והבינם לעומק, אי לכן **"וַיַּעַשׂ כָּל אֲשֶׁר אָמַר"** אף שיצאו מפי יתרו בתור 'אמירה' בלבד ותו לא.

[מי השלוח, בתוספת ביאור מספר **"פרי צדיק"** לרבנו צדוק הכהן מלובלין]

*

וַיָּבֵאוּ מִדְּבַר סִינִי וַיַּחְנוּ בַּמִּדְבָּר, וַיַּחֲזֹק שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַת הָהָר [יט, ב]

מה מבקש הפסוק להשמיענו באמרו: **"וַיַּחֲזֹק שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַת הָהָר"**? וכי מה נפקא מינה עבורנו היכן היה מקום חנייתם של ישראל – 'ליד' ההר או 'נגדו'?

אומר על כך רבנו הקדוש בעל **"תפארת יוסף"**:

מדרך הולכי ונוסעי מדבריות, שבכדי להתגונן מפני רוחות המדבריות ותנאי השרב ששוררים במדבר – הרי בהגיעם לקרבת הר מתיישבים הם תחת צלע ההר, כשגבם מופנה אל ההר ופניהם כלפי היישוב; זאת כדי לנצל את ההגנה הטבעית שמעניק ההר מפני רוחות מדבריות, וכדי לשאוף אוויר צלול ונקי.

ואלו בני ישראל בעת שחנו במדבר **לא כך נהגו**, אלא בשונה מכל נוסעי המדבריות הם חנו **"נֶגְדַת הָהָר"**, היינו: **פניהם היו מכוונות אל כיוון ההר!** בזאת היו הם מאבדים לכאורה את יתרון "ההגנה" של ההר.

מדוע אכן נהגו ישראל כך, ולא נהגו כדרך כלל 'הולכי מדבריות'??

התשובה לכך היא:

בני ישראל בשעה נשגבה זו, כל מעיינם ומבטם נתון היה **"אל ההר"** בציפייה דרוכה ומשתוקקת לקראת **"מעמד הר סיני"** – אותו מעמד הנשגב שבמהלכו יקבלו את התורה הקדושה מידיו של הקב"ה. אי לכך, ליבם לא הלך כלל אחר עולם הזה ומנעמיו ואל תבל והנהגותיו, אלא אדרבה היו **"מפנים עורף"** כלפי עולם ומלואו ופונים בכל ישותם **"נֶגְדַת הָהָר"**! לכיוון ראש ההר נתון היה עיקר מעיינם, ובעיניי צופיות ציפו בהשתוקקות דרוכה לקראת מעמד הר סיני הקרב ובא.

וזהו שרצון התורה להדגיש לנו בציינה שבני ישראל חנו **"נֶגְדַת הָהָר"**. היינו, שבניגוד ל"מנהג העולם" של הולכי מדבריות – היו עיניהם של ישראל נשואות **"נגד ההר"** מתוך ציפייה דרוכה לקראת **"מעמד הר סיני"**.

(תפארת יוסף, לסעודת ראש חודש סיוון)

ברוח דברים אלו, מוסיף רבנו הקדוש "תפארת יוסף" זי"ע לבאר מה שהננו אומרים בסדר ההגדה בליל פסח:

"אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה – דינו!"

נשאלת השאלה:

וכי איזו תועלת צומחת הייתה לישראל מן עצם הקריבה לפני הר סיני, מבלי שתינתן עליו תורה לישראל? הלא במצב כזה "עיקר חסר מן הספר"?

אומנם לאור רעיון האמור, מובנים הדברים היטב:

שכן בעצם הקריבה לפני הר סיני, שבמהלכה הפנו ישראל עורף כלפי עולם ומלואו והפנו כל מבטם ולבם לכיוון ההר, על מנת לשמוע ולקבל דבר ה' – ב"קריבה" זו עצמה הייתה טמונה טובה עצומה עבור עם ישראל. ועבורה לבד כדאית הייתה כל הקירבה למרגלות הר סיני, לקראת מתן תורתנו הקדושה.

וזהו שאנו אומרים בהגדה של פסח: "אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה – דינו!" שכן רב טובה שבעה נפשנו בעצם קריבה זו.

*

מוסיף בנידון רבנו בעל "תפארת יוסף":

לאור האמור, מטיבים אנו להבין מהותה של האחדות המופלאה שהשתררה בקרב ליבות בני ישראל לקראת מתן תורה, כמאמר חז"ל על הכתוב: "ויחן שם ישראל (=בלשון יחיד) נגד הָהָר" – "כאיש אחד ובלב אחד!"

ולכאורה בלתי מובן הדבר: כיצד השתררה פתאום 'אחדות' לבבות מופלאה שכזו בקרב ליבותיהם של ישראל??

התשובה לכך:

"פירוד לבבות" ששורר לרוב בקרב בני האדם – נגרם לרוב מכוח עיסוק יתר בעניינים גשמיים של עולם הזה, שבהם שולטות מידות אנוש וחולשותיו כדוגמת "הקנאה התאוה והכבוד". בעניינים כאלו, דומה לא אחת לאדם כי פלוני או אלמוני נוטלים או מקבלים דברים כלשהם "על חשבונם" כביכול, ועקב כך נוצרות ביניהם כל מיני מחלוקות וסכסוכים.

אכן לקראת המעמד הנשגב והנורא של "מעמד הר סיני" שבתו חושיהם החומרניים של בני ישראל, והיו הכול מפנים עיניהם ולבם "נגד הָהָר" אשר שם היו עומדים לקבל את התורה הקדושה מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

אי-לכך, בטלו מעצמם כל אותם חשבונות ארציים שבין אדם לחברו, ונעשה ליבם של ישראל אחר בבחינת "כאיש אחר בלב אחד"!

(תפארת יוסף' ל"סעודת ראש חודש סיוון")

*

וְהִיְתָם לִי סִגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים... [יט, ה]

מהי מהותה של "סגולה" זו, ומדוע היא מכונה בשם זה??

מפרש רבנו בעל 'מי השלוח' זי"ע, משם רבנו 'היהודי הקדוש' מפשיסחה:

"סִגְלָה" הינו כינוי לדבר הפועל את פעולתו מבלי שתהא לכך סיבה והסבר טבעי, לאור כך הריהו מכונה "סגולה" לאמור: דבר שפועל מכוח בלתי מוסבר, שהינו נמצא 'מסוגל' לדבר ועניין המבוקש.

כך בדיוק היא בחינת אהבתו של השי"ת לעמו ישראל. אין היא מותנית או מוסברת בדרך השכל, ובלתי נתפסת על דרך סברה, אלא זהו מסוג "סגולה" מבלי טעם כביכול, שהבורא יתברך בחר בישראל עמו ואוהבם יתר על פני כל העמים!

[מי השלוח]

*

**וְהִגַּבְלֹתָ אֶת-הָעַם סָבִיב לְאֹמֶר, הַשְּׁמְרוּ לָכֶם עֵלֶת בְּהָר וּנְגַע בְּקַצְהוּ...
פֶּן-יִהְיֶה אֵל-ה' לְרֵאוֹת, וְנִפְּל מִמֶּנּוּ רֵב [יט - יב, כא]**

עיקר מצוות "הגבלה" שניתנה לקראת מתן תורה - מסביר מרן "בית יעקב" - עניינה: מאחר שבני ישראל במעמד הר סיני זכו לגילויים מופלאים שלא שמעתם אוזן מעולם ועין טרם ראתה כמותם, כמאמר חז"ל⁴³ 'פתח הקב"ה לישראל שבעה רקיעים והראה להם שהוא יחידי "אין עוד מלבדו"⁴⁴! מעתה התקיים החשש, אפוא, שמא ישראל לרוב להיטותם ותשוקתם לקרוב אל הקודש ייכנסו לפנים ממחיצתם אל מקום שאין יד האדם משגת, ועלולים הם ליפול לאחוריהם חלילה על דרך אזהרת "במופלא ממך אל תדרוש"⁴⁵!

הלכך נתן השם יתברך לישראל "מצוות הגבלה", למען יהא כל איש ישראל מכיר במגבלותיו ויודע שישנם מקומות גבוהים ונסתרים שם אין יד אדם משגת, ואליהם אסור שיקרב בשום פנים אופן, מכיוון שאין שייך בהם השגה אנושית כמאמר

⁴³ מובא ברש"י על הפסוק 'אתה הראית לדעת'.

⁴⁴ דברים ד, לה.

⁴⁵ חגיגה יג, א.

הכתוב "פִּי לֹא-יִרְאֵנִי הָאָדָם, וְחַי"46! לאמור: בזה המקום מסתיימת השגתו של האדם, וממילא כלים להם עיקר חייו חלילה!

הלכך נצטוו ישראל בהנחת 'גבולות' לעצמם – והיא "מצוות הגבלה".

(בית יעקב)

*

אלו קרבנו לפני הר-סיני, ולא נתן לנו את-התורה, דיננו! [הגדה של פסח]

מקשים העולם, וכי מה תועלת הייתה צומחת להם לישראל 'בקרבה' לפני הר סיני מבלי 'מתן תורה' – והלוא באופן כזה היה "העיקר חסר מן הספר"??

רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע, מיישב ואומר:

על ידי קרבתם לפני הר סיני, באו ישראל לכלל השגה במהותם כעם, עד שהיו עומדים ומכריזים "כאיש אחד ובלב אחד" אודות רצונם וחשקם בקבלת התורה.

כתוצאה מכך זכו ישראל שנעשו לעם ויצאו לכן מכלל "בני נח" כפי שהיו עד כה, ונכנסו בברית לקבל על עצמם "דין ישראל"47. אז נאמר להם פרשת "והייתם לי סגולה מפל-העמים.. ואתם תהיו-לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"48.

ועבור זכייה זו בלבד, בכניסתם לגדר "דין ישראל" והיבדלותם מכלל העמים להיות עם סגולה לפני השם יתברך – כדאית הייתה הקירבה לפני הר סיני!

[סוד ישרים לליל פסח, מג]

_____

"עשרת הדברות"

וידבר אלהים את פל-הדברים האלה.. אנכי ה' אלהיך.. לא-יהיה לך אלהים אחרים.. לא תרצח, לא תנאף.. [כ - א, ב, יג]

לכאורה מה נתחדש להם לישראל בעת מתן תורה בדברות 'אנכי' ו'לא יהיה לך', והלוא אף בתור 'בני נח' מצווים ועומדים היו באיסור 'עבודה זרה'?? כמו כן, מה

46 שמות לג, כ.

47 השו"ס סנהדרין סז, א, מאמר רבי עקיבא: "נאמר כאן 'מכשפה לא תחיה' ונאמר להלן 'אם בהמה אם איש לא יחיה', מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה.. אמר לו רבי עקיבא (לרבי יוסי), אני דנתי ישראל מישראל" וגו' [=ע"כ].

48 יט, ה-ו.

נתחדש להם בדברות **'לא תרצח, לא תנאף'**, הרי אף הללו כלולים ב'שבע מצוות בני נח' שעליהן נמנים כידוע איסורי רציחה ועריות??

משיב על כך מרן **"בית יעקב"**:

בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל, כה עצומה הייתה השפעת הדיבור האלוקי עליהם, עד שכל דיבר ודיבר מעשרת הדברות פעל והשפיע בקרב לבבות ישראל באופן שלמעלה מתפיסתם האנושית. פנימיות נפשם טוהרה וזוככה מכוח דיבורים אלו, עד שכל הווייתם שונתה לטובה ונקבע בנפשם להיותם תמיד בבחינות 'סור מרע ועשה טוב'. זאת על שום שדיבור שמימי הינו מלא **חיים ובהירות של אור**, וחיים הללו הושרשו בליבות ישראל בעקבות הדיבור, עד שנעשו בעצמם כבחינת אותו 'הדיבור' והופשטו מגשמיות העניין עד קצה גבול האחרון!

אי לזאת, בשעה שאמר השם יתברך לישראל **'לא תרצח'**! פעל עליהם הדיבר במידה שכזאת, שכל ליבם נמלא חיים מכוח דיבר 'לא תרצח' והושרשה בקרבם מידת 'טוב לב' באופן שבלתי שייך היה אצלם שיעברו על איסור רציחה בשום אופן! בעת דיבור **'לא תנאף'** נתפשט הדיבר בליבם, באופן שבלתי שייך היה אצלם התנוצצות של תאוה למקום זר. ואלו מששמעו הדיבר של **'לא תגנב'** נפעל הדבר בנפשם כל כך, עד שלא נשתיירה בליבם משיכה אל ממון זר, או לעניין הכרוך בגניבת נפשות חלילה.

כל זאת נפעל אצל ישראל כאמור, בעת 'מעמד הר סיני'. אולם כשוך הדי הדברות ועם סיום מעמד 'מתן תורה', בשעה שנאמר להם לישראל **'שובו לכם לאהליכם'**⁴⁹! הוסרה השפעה זאת מנפשותיהם, היות שמעתה זקוקים היו לקיים את התורה והמצוות מתוך 'בחירתם' בלבד כרצון הבורא בבריאה, ולא מכוח טבע נפשם העצמותי. אכן 'רושם האלוקי' נשאר טמון בליבות ישראל מכוח קדושת הדברות, ומצבם שלאחר מתן תורה כבר השתנה לגמרי מן מצבם לפני כן.

ועל כך הננו מודים ומשבחים לפני בורא עולם בברכת התורה **'אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו'**! במהות נפשנו שקודשה וזוככה.

[בית יעקב, עניין פו]

*

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב.. מזבח אדמה תעשה-לי [כ, כ]

מקראי קודש הללו, היה רבנו **"בית יעקב"** ז"ע דורשם כמין חומר לעניין דרך העבודה שנכונה לפני כל איש ישראל, המבקש לעבוד את בוראו בשלימות.

וכה הם דבריו:

⁴⁹ דברים ה, כז.

שלמה המלך ע"ה אומר בספר קהלת⁵⁰: "שִׁמְרֵ רוּחַ לֹא יִזְרַע, וְרָאָה בְּעֵבִים לֹא יִקְצֹר". פירוש הדבר: הבא לזרוע שדהו, וכדרכם של זורעים הינו ממתין ומצפה לעת שתבוא הרוח ותפוזר את הזרעים על פני השדה, וזהו "שִׁמְרֵ רוּחַ" מלשון וְאָבִיו שִׁמְרֵ אֶת הַדְּבָר⁵¹ שממתין לבואו – "לֹא יִזְרַע..". היינו אפשר שלבסוף לא יזרע את שדהו כלל, לפי שאותה רוח מיוחלת פעמים שתתמהמה מלבוא, ואז ימשיך לחכות עד אינסוף, ובינתיים תחלוף עליו עונת הזריעה מבלי שיזרע את שדהו כל עיקר.

"וְרָאָה בְּעֵבִים לֹא יִקְצֹר" היינו: מי שנותן עיניו במרום ובראותו עבים מתקדרים בשמים מתיירא הינו לקצור מחמת גשמים העתידים לבוא שלא יקלקלו את הקציר, "לֹא יִקְצֹר" לפי שהינו מתיירא תמיד, וכך תיבול תבואתו בעודה בקמתה. שניים הללו אינם ביד האדם, אי לכן מן ההכרח שיתאים הנהגתו בשיקול דעת נבון, אבל לא יחכה להם יתר על המידה.

במה דברים אמורים?

לפי שיש לך אדם האומר לנפשו **ברגע זה** לא אוכל ללמוד, **עכשיו** אין בכוחי להתפלל, מחמת שאין דעתי צלולה ומיושבת עליי כדבעי, הלכך אשב ואמתין עד שתהא דעתי צלולה ומיושבת כראוי, ואז אעסוק בחפצי שמים. מי שנוהג תמיד באופן כזה, אפשר שלעולם לא יגיע לכלל עבודת השם יתברך! מתוך שהינו דוחה עצמו תדיר ואומר "**לִכְשָׁאֲפִנָּה אֲשָׁנָה**", ומתוך כך יתכן שלבסוף "**לֹא תִפְנֶה**"⁵²! היינו לעולם לא תהיה פנוי כרצונך, ותהא יושב ובטל מעבודת הבורא, דווקא מפאת מחשבתך הטובה שמבקש הנך לכוון את השעה הראויה – כדמיון מי שזורע וקוצר והינו ממתין לרוח או רואה בעבים, שאפשר שלא יזרע או יקצור לעולם.

הדרך הנכונה לפני האדם הינה, שיעסוק בעבודת בוראו כפי המזדמן, ואף כאשר אין דעתו צלולה, יעסוק בעבודתו בקודש כפי מצבו, וישים בטחונו בהשם יתברך שיעזרהו במשך הזמן עד ששיבנו 'למקומו' הראוי.

הוראה זו כלולה בכונת הכתוב שלפנינו: "**לֹא תַעֲשֹׂן אֶתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב**", היינו: בל תתעקש על סדר 'עבודה' באופן המובחר דווקא, בדומה למתכות יקרות של **כסף וזהב** שאינן מצויות תמיד לפני האדם, שאם תהא עובד ה' בבחינת 'כסף וזהב' ותבקש תמיד רק אחר האופן הטוב והמובחר ביותר, עד שתפסול כל עבודה זולתה ותמתין רק לשעה הראויה שתבוא, אפשר שלא תגיע כלל למחוז חפצך, היות שזמני האדם ועתותיו אינן מסורות בידו ואין לך אדם היודע מה ילד יום.

⁵⁰ יא, ד.

⁵¹ בראשית לז, יא.

⁵² מסכת אבות, פרק שני משנה ב.

ולכאורה יש להבין, מה היה 'הווה-אמינא' של הגמרא, שמשה רבנו נתאווה להיכנס לארץ ישראל כדי לאכול מפרייה, כלום 'פירות' לאכילה חסרו למשה רבנו כביכול?

אלא שמובא בשם האריז"ל, כי 'פירות ארץ ישראל' הינם סגולה ליראת שמים. לכן שואלת הגמרא על משה רבנו זכי לאכול מפרייה הוא צריך?? שהרי משה רבנו היה אומר להם לישראל 'ועתה ישראל, מה ה' אלהיך שאל מעמך, כי אסל'יראה אתה' אלהיך!⁵⁴ ועל כך שואלים בגמרא⁵⁵ 'אטו יראת שמים, מילתא זוטרתא היא?! [=כלום יראת שמים דבר קטן הוא, עד שמשה רבנו שואל אותם 'מה ה"א שאל מעמך 'פיראם ל'יראה'?? ועל כך משיבה הגמרא כי אכן 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא! [=לגבי משה רבנו, יראת שמים הינה דבר של מה בכך!]] רואים מזאת שאצל משה רבנו, הייתה יראת שמים בבחינת 'דבר קטן, הלכך אין מסתבר לומר שמשה רבנו היה מבקש להיכנס לארץ ישראל כדי לאכול מפרייה ולזכות בכך ליראת שמים. וזהו שהגמרא הקשתה בלשון תמיהה 'זכי לאכול מפרייה הוא צריך?' עד כאן מדברי האריז"ל.

הטעים בזאת כ"ק האדמו"ר בעל 'אמרי אמת':

לכאורה מהו עצם השאלה, הלוא אף אם 'לאכול מפרייה הוא צריך' אין משה רבנו זקוק לשם כך להיכנס לארץ ישראל, רק אפשר שייכנס משהו אחר ויביא לו 'פירות ארץ ישראל'?? מכאן ראייה, שסגולת 'פירות ארץ ישראל' היא רק באם אוכלים אותם בארץ ישראל, לכן שאלת הגמרא במקומה זכי לאכול מפרייה הוא צריך??

עד כאן היו דברי כ"ק הרבי בעל 'אמרי אמת' מגור, בהסבירו לחסיד על שום מה אינו שרוי בשמחה על דבר הפירות שהובאו לפניו.

*

כל זאת כאמור, סיפר בקדשו תחת אחד השיחים, כ"ק מרן אאמו"ר זצלה"ה.

והנה, לאחר ההתבוננות, נראה בס"ד כי דבר זה, באם סגולת 'פירות ארץ ישראל' הינה רק כשאוכלים אותם בארץ ישראל, או שגם כשאוכלים מהם בחו"ל – במחלוקת הוא שנוי, ויש בדבר פנים לכאן ולכאן.

הנה בטור⁵⁶ מובאת נוסחת ברכה אחת מעין שלש שאומרים על שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל [=חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר], שיש אומרים 'זנאכל מפריה ונשבע מטובה', וכתב ב'ספר המצוות' שאין לאומרו, כי אין לחמוד הארץ בשל פרייה וטובה, אלא כדי לקיים המצוות התלויות בה, עד כאן. ובהלכות גדולות ישנו. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא היה אומר, "ע"כ דברי הטור.

על כך כותב מרן הבית יוסף:

⁵⁴ דברים י"ב.

⁵⁵ ברכות לג, ב.

⁵⁶ אורח חיים, הלכות ברכת הפירות, סימן רח.

"נראה שטעמו [=של מי שאומר] מפני שמה שאנו אומרים 'יִנְאָכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ' אין התכלית בשביל האכילה, אלא מה שאומר אחר כך 'וְנִבְרַךְ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטָהֳרָהּ' הוא התכלית, אלא דמשום דברכה אתיא מפני האכילה, הוא אומר 'יִנְאָכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ'. עכ"ל בית יוסף.

ואלו הב"ח כתב:

"ויש אומרים 'יִנְאָכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ', ואין לאמרה" [טור]. תימה, הלא קדושת הארץ המושפעת בה מקדושת הארץ העליונה, היא מושפעת גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ.. ועל כן ניחא שאנו מכניסים בברכה זו 'יִנְאָכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ' כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה", עכ"ל הב"ח.

רואים מזאת, כי מרן בעל 'בית יוסף' סובר שעיקר מעלת פירות ארץ ישראל אינה בעצם פירותיה, שאין התכלית בשביל האכילה גרידא, אלא העיקר במה שמברכים עליהם בארץ ישראל 'וְנִבְרַךְ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטָהֳרָהּ' שבזה מתעלים על ידי פירות הארץ, כשמודים על אכילתם 'בקדושה ובטהרה' כאמור. ואלו רבנו הב"ח סובר, שיש בעצם אכילת פירות הללו מעלה שכן 'באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה', כלשונו ז"ל.

נמצא אפוא כי דבר זה, האם יש מעלה באכילת פירות ארץ ישראל גם בחוץ לארץ, במחלוקת הינו שנוי בין רבותינו בית-יוסף וב"ח. שלפי ב"י, עיקר מעלת הפירות אינה בגלל היותם פירות א"י, אלא בשביל שאנו מברכים עליה 'בקדושת ובטהרה', ומצד שהברכה נעשית בקדושת הארץ. אכן לפי הב"ח, מעלת פירות ארץ ישראל ספונה באכילת הפירות עצמם, בגין היותם פירות א"י.

ואם כן, יש לנו נפקא מינה בין השיטות, באופן שאוכלים פירות ארץ ישראל בחוצה לארץ. שלפי דעת הב"ח, יש בעצם הפירות קדושת הארץ, ולכן גם כשאוכלם בחוץ לארץ יש בהן מעלה של קדושת הארץ. מה שאין כן לפי הבית יוסף, שמעלת פירות אלו הינה לפי שמברכים עליה 'בקדושה ובטהרה', אם כן כל זאת אינו אלא כשאוכלם בארץ ישראל ומברך עליהם שם, וזוהי כסברת כ"ק האדמו"ר בעל 'אמרי אמת' כנ"ל. [=ועיין מחלוקת רבנו יונה ורשב"א בפירות הבאים מארץ ישראל לחו"ל, אם צריך לשנות הנוסח ולברך עליהם 'על הָאָרֶץ וְעַל פְּרוֹתֶיהָ', או שיברך 'עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפְּרוֹת', ואולי זה גם כן תלוי בזה.

ולהעיר עוד, שבנוגע לעצם הוצאת פירות ארץ ישראל לחו"ל מצינו בגמרא לאמור⁵⁷: "ת"ר, אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהן חיי נפש, כגון ינות ושמנים וסלתות". והטעם לכך, מפני יישוב ארץ ישראל, ושלא יפקיעו השערים בשביל זה, וכן פסק בשו"ע חו"מ בסי' רלא סכ"ו. אכן עיין סמ"ע שם; וישנו גם היתר באם יש רב תבואה בא"י, ואין חשש שיופקעו השערים בשביל זה. ואין כאן המקום להאריך בזה]

⁵⁷ בבא בתרא צ, ב.

מעין השמחה / בשלח - יתרו

ברכת מזל טוב נאמנה

שלוחה בזאת קדם עטרת ראשנו מורה דרכנו ומאיר נתיבותינו

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו הכלה תחי'

עב"ג החתן המהולל בתשבחות וכו'

הרב אברהם יוסף רוזנבוים שליט"א

בן הרה"צ בנן של קדושים מוהר"ר חיים מרדכי רוזנבוים שליט"א

ראש כוללי עירובין בירושלים עיה"ק ת"ו

בנו חביבו של כ"ק מרן אדמו"ר מלינסק שליט"א

ונכד כ"ק מרן אדמו"ר הגה"צ מערלוי זצוק"ל

יהי רצון שהזיווג יעלה יפה יפה

ויזכו לבנות בית נאמן בישראל

בורא עולם בקניין השלם זה הבניין

ויזכה כ"ק מרן שליט"א לרוות מהם רוב נחת ושמחה

כברכת הנהלת מוסדות חסידי ראדזין בארץ הקודש

ובתי החסידים דראדזין בירושלים-חיפה-פתח תקווה

